

IJODKOR
O'QITUVCHI

ТВОРЧЕСКИЙ
УЧИТЕЛЬ

CREATIVE
TEACHER

Scientific Research
An Academic Publisher

«BEST PUBLICATION»

Ilm-ma'rifat markazi ©

IJODKOR O'QITUVCHI
ILMIY-USLUBIY JURNAL

MATERIALLARI TO'PLAMI

5- MAY, 2024-YIL

39-SON

INDEX COPERNICUS
I N T E R N A T I O N A L

FIZIKA FANINI O'QITISH METODIKASI	
Турсунова Эргашой Гаипратжон кизи <i>ОЛТИНЧИ ВА ЕТТИНЧИ ТАРТИБЛИ ТЎЛА ДИФФЕРЕНЦИАЛЛИ ТЕНГЛАМАЛАР</i>	131
Israilova Shoxista Yuldashevna <i>BOSHLANG'ICH SINFLARDA MATEMATIKA DARSLARINI TO'G'RI TASHKIL ETISH</i>	136
Usanova Xurshida Yuldashevna <i>BOSHLANG'ICH SINF DARSLIKLARIDAGI AFZALLIKLAR</i>	139
Mahkamova Madina Shaislamovna <i>BOSHLANG'ICH SINFLARDA DIDAKTIK O'YINLARNING PSIXOLOGIK SHART-SHAROITLARI</i>	141
Alinazarov Nodirxon Nosirxon o'g'li <i>HARBIY TA'LIM MUASSASALARI KURSANTLARINING KASBIY FAOLIYATGA ADAPTATSIYASIDA OFITSER-PEDAGOGGLARNING O'RNI</i>	143
Saidova Munira Karimovna <i>METHODIK DES DEUTSCHUNTERRICHTS UND MODERNE TECHNOLOGIEN, DIE IM DEUTSCHUNTERRICHT EINGESETZT WARDEN</i>	146
Do'saliyeva Safura Shavkatjon qizi <i>ANZUR PIYOZI (ALLIUM SUVOROWII) O'SIMLIGINING XALQ TABOBATIDAGI AXAMIYATI</i>	149
Xasanov Axadjon Tursinovich, Irmatov Dilyorbek Yunusbekovich <i>CHAQIRIQQACHA HARBIY TA'LIM YO'NALISHI TALABALARINING KASBIY-AMALIY JISMONIY TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISH</i>	152
Tursunqulov Qandaxar Qayumovich <i>BADIY MATNDA METAFORANING AHAMIYATI</i>	158
Raxmatova Kizdaxan Uldubekovna <i>НОВЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ В ПРЕПОДАВАНИИ РУССКОГО ЯЗЫКА</i>	160
Akmalljon Mamarasulov <i>О ЛИНГВИСТИЧЕСКОМ ИССЛЕДОВАНИИ КОСМОНИМОВ</i>	163
Xoliqova Gulnora Narzullayevna <i>"O'ZBEK TILI DARSLARIDA INTERFAOL TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH"</i>	166
Karimova Maftuna Mamadoliyevna, Xudoyberdiyeva Ra'no Xaqberdiyevna Shermamatova Zaynab Azimjanovna <i>EWAYS OF ENRICHING VOCABULARY</i>	171
Bo'ltaboyev Abdug'ani Mamirovich <i>OLIY TA'LIM MUASSASALARI HARBIY TAYYORGARLIK O'QUV BO'LINMALARIDA PROFESSOR-O'QITUVCHILARINING TEXNOLOGIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI</i>	174
Suyarqulov Nizomiddin Maxmatqulovich <i>SUV OMBORLARINING XALQ XO'JALIGIDAGI AHAMIYATI</i>	178
Sobirova Xakimaxon Jaloldin qizi, Tolibjonova Zulxumor Umarjon qizi <i>TIKUV MASHINALARINING KUNDALIK HAYOTIMIZDAGI O'RNI</i>	181
Mirzayeva Gulshan Rabbimovna <i>ONA TILI FANINI O'QITISHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLARNING O'ZIGA XOS AHAMIYATI</i>	184
Mamatkulova Charos Ismatillayevna <i>USING GAMING TECHNOLOGIES IN TEACHING ENGLISH</i>	186
Sulaymonova Barno Axmatovna <i>BIOLOGIYA FANINI O'QITISHDA ZAMONAVIY INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH AFZALLIKLARI</i>	188
Ergasheva Marziya Ramazonovna <i>KOMPOZITSIYA XUSUSIYATLARI VA KOMPOZITSIYA VOSITALARI</i>	191
Xatamova Gulnoza Turg'unpolotovna <i>BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARIDA IFODALI O'QISHGA O'RGATISH KO'NIKMASINI OSHIRISH</i>	195
Xolova Lola Anvarovna <i>INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI DARSLARIDA 4 K MODELIDAN FOYDALANISH</i>	199
Usmonqulova Klara Tolibovna <i>ADABIYOT DARSLARINI QIZIQARLI TASHKIL ETISH USULLARI</i>	201
Ганиева Хонзода Илхомжон кизи, Юлчиев К.В <i>ОСОБЕННОСТИ ОБРАЗА СОБАКИ В РАССКАЗЕ И.С. ТУРГЕНЕВА «МУМУ»</i>	204
Saidova Malika Alisherovna, O.R.Avezov <i>XALQARO VA RESPUBLIKA MIQYOSIDA INKLYUZIV TA'LIMNING JORIY ETILISHI</i>	210
Komila Makhkamova, Boshmonova Dildora <i>THE IMPORTANCE OF INTEGRATING LISTENING AND SPEAKING SKILLS IN TEACHING ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE</i>	216
Bekchanova Nafosat Olimboyevna, Karimova Shoxsanam Sheripovna <i>O'QUVCHILARDA O'ZLASHTIRISH JARAYONIDA YUZAGA KELADIGAN MUAMMOLARNING PSIXOLOGIK JIHATLARI</i>	221
N.A. Ismatillayev <i>PORTLATISH ISHLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA TIQINLASHNING AHAMIYATI</i>	224
Isakulov F.U, Baxtiyorov X.Sh <i>KON ISHLARIDA AG'DARMA HOSIL QILISHDA CHANGLARNI BOSTIRISHNI KOMPLEKS YECHIMI</i>	228

PORTLATISH ISHLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA TIQINLASHNING AHAMIYATI

N.A. Ismatillayev.

TDTU OF "Konchilik ishi" kafedrası assistenti

Annotatsiya: ushbu maqolada foydali qazilma konlarni burg'ilab portlatish usuli bilan qazib olishga tayyorlaganda portlatish ishlarini samaradorligini oshirish omillaridan biri sifatida tiqin(zaboyka)lashning o'rni va ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: foydali qazilma, portlovchi modda, tiqin(zaboyka), shpur, skvajina, shpurdan foydalanish koeffitsienti(KISh), zichlashuvchan mineral tiqin.

Аннотация: в данной статье описывается роль и значение забойка как одного из факторов повышения эффективности взрывных работ при подготовке месторождений полезных ископаемых к буровзрывным работам.

Ключевые слова: полезных ископаемых, взрывчатое вещество, забойка, шпура, скважина, коэффициент использования шпуры (КИШ), уплотняемая минеральная забойка.

Abstract: this article describes the role and importance of mining as one of the factors in increasing the efficiency of blasting operations in the preparation of mineral deposits for drilling and blasting operations.

Key words: minerals, explosive, stopping, hole, well, hole utilization rate (BUR), compacted mineral stopping.

Hozirgi vaqtda rudali foydali qazilma konlarini yer osti usulda qazib olishda tog' jinslarni massivdan burg'ilab portlatish usuli bilan ajratib olinmoqda. Shuning uchun portlatish ishlarining samaradorligini oshirish masalalari eng muhim darajaga yetmoqda.

Portlovchi modda zaryadining portlashining shartlari va samaradorligini belgilab beruvchi omillardan biri shpur(skvajina) portlovchi modda zaryadini tiqinlash(zaboykalash)dir. Tiqin(zaboykaning) kattaligi va sifati asosan shpurdan foydalanish koeffitsienti (KISh)ni, tog' jinslarining parchalanishining bir xilligini oshishiga, shuningdek, zaharli gazlarning portlash vaqtida kon atmosferasiga chiqishini kamaytiradi. Tiqin(zaboyka) portlash vaqtida portlash to'liqlinining yutilishiga va gaz bosimining tashqariga chiqib ketishiga qarshilik ko'rsatdi.

Tog' jinsi massivining akustik qattiqligining oshishi bilan tog' jinsi massivini zarba to'liqini bilan maydalanish ulushini oshirish haqidagi nazariyasiga ko'ra, tog' jinsining zichligi va mustahkamligi oshgani sayin tiqin(zaboyka)ning roli oshishi kerak. A. N. Xanukayev o'z ishida [1] tiqin(zaboyka) zaryadlash kamerasi(shpur)ning devorlariga gazlarning uzoqroq va intensiv ta'sirini ta'minlaydi. Bu, o'z navbatida, ancha uzunroq, sezilarli darajada katta kuchlanish va energiya zaxirasiga ega bo'lgan to'liqlinning paydo bo'lishiga olib keladi.

Shunday qilib, zaryad tiqin(zaboyka)langanda, to'liqlinning old qismidagi kuchlanish kattaroq bo'ladi, bu shpur(skvajina)dan chiqadigan gazlarning qarshiligi zaryadlash kamerasining devorlariga gazlarning intensiv ta'siri tufayli yuzaga keladi.

Portlash ishlarini olib borishda portlash samaradorligini oshirishga alohida e'tibor berilishi kerak. Kon ishlarida portlatish ishlari natijasida tog' jinslari talab darajasida maydalanishi, zaharli gazlar minimal darajada ajralib chiqishi, zaboy(kavjoy) yuzasi tekis bo'lishi, so'ng kon lahimining ko'ndalang kesim yuzasi o'lchamlari saqlanishi, shpur(skvajina)dan foydalanish koeffitsienti maksimal bo'lishiga erishish kerak.

Tiqinlanuvchi(zaboykalanuvchi) materiallar quyidagi guruhlariga bo'linadi:

1. Plastiklik xarakteriga ega materiallar (loy(tuproq) , qum-loy aralashmasi yoki suglinok)
2. Sochiluvchan materiallar (qum, burg,ilashdan song hosil bo,,ladigan maydalangan bo,,laklar, shlak).
3. Suyuq materiallar (gidrozaboykalar-ular odatda ikki xil, ampula ko,,rinishida yoki ularni zaryad yuqorisiga quyish orqali amalga oshiriladi).
4. Qattiq materialli tiqinlar (daraxtdan, plastikdan va qattiq metal qotishmalardan yasalgan jismlar).
5. Tez qotuvchi aralashmalar (sment) [2].

Ilm - fan rivojlanishi natijasida konchilik sanoatida yangi ilmiy innovatsion ishlanmalar joriy etilmoqda. Shpur(skvajina) portlovchi modda zaryadini portlatishda, portlash ishlari samaradorligini oshirish uchun zichlashuvchan mineralli tiqin(zaboyka)dan foydanish imkonini beradi.

Zichlashuvchan mineralli tiqin(zaboyka)

SBP mineral zichlashuvchan tiqin(zaboyka) - portlovchi moddalar zaryadini izolyatsiyasini ta'minlaydigan, portlashdan hosil bo'lgan energiyandan tog' jinsi massivining maydalanish darajasini oshishi, portlash natijasida tog' jinsi massasining tarqalish radiusini kamaytirish uchun mo'ljallangan, maxsus g'ilof(qobiqli) patronlangan inert va yonmaydigan mahsulot hisoblanadi.

SBP tiqin(zaboyka)-bu quruq yonmaydigan mineral aralashma bilan to'ldirilgan to'qilmagan matodan tayyorlangan qobiqli. Tiqin(zaboyka)ning to'qilmagan materiali namlanganda quruq aralashmada suv oqimini ta'minlaydi.

1-rasm. Zichlashuvchan mineralli tiqin(zaboyka)

Zichlashuvchan mineralli tiqin(zaboyka) xarakteristikasi

1-jadval.

Quduqqa o'rnatishdan oldin suv bilan to'yinganlik vaqti	40-60 sek.
Ampula(patron)o'lchami: Uzunligi	300 mm

2-rasm. Zichlashuvchan mineralli tiqin bilan shpurni tiqin(zaboyka)lash tartibi

Ushbu zichlashuvchan mineralli tiqin SBP qadoqda quruq, ventilyatsiya qilingan(shamollatiladigan) joyda 85% dan ko'p bo'lmagan nisbiy havo namligida, -60°C dan $+50^{\circ}\text{C}$ gacha bo'lgan haroratda saqlanishi kerak. Ishlab chiqarilgan kundan boshlab 12 oy. Qo'llash joyida SBP tiqinning kunlik talabidan ko'p bo'lmagan holda saqlanishi kerak. Foydalanish joyida saqlashda namlikning mahsulotlarga kirishiga yo'l qo'ymaslik kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. [1]. К.М. Мурин. Забойка как фактор повышения эффективности и безопасности ведения взрывных работ.(390)
2. [2]. Turg'unov F. F., Nishanov A. I. Respublikamizdagi ko'mir konlari va ularni qazib olishda portlatish ishlarini gidrozaboykalar yordamida amalga oshirish //ijodkor o'qituvchi. – 2023. – T. 3. – №. 33. – C. 168-173.
3. Ismatillayev N. A. Ruda konlarini yer osti usulida qazib olishda qazib olish tizimini tanlash va asoslash //International Journal of Education, Social Science & Humanities. – 2024. – T. 12. – №. 5. – C. 236-242.
4. Toshtemirov U. T., Ismatullayev N. A. Nimqavatni qulatib qazib olish tizimini tanlashga ta'sir etuvchi omillar tahlili //pedagog. – 2023. – t. 6. – №. 12. – c. 286-290.
5. <https://www.mst.ru.com/product/sbp/sbp/>